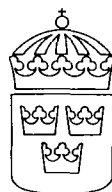

Regeringens proposition

1991/92:24

om ändring i utsökningsbalken, m.m.

Prop.
1991/92:24

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 17 oktober 1991.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Gun Hellsvik

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram tre olika förslag.

Det första förslaget gäller en ändring i utsökningsbalken. Här föreslås en höjning av de belopp som skall förbehållas en gäldenär som är föremål för införsel. Syftet är att anpassa förbehållsbeloppen till socialstyrelsens vägledande normer för socialbidrag.

Det andra förslaget gäller en ändring i rättshjälpslagen. Det föreslås att allmän rättshjälp skall omfatta ansökningsavgiften i mål om betalningsföreläggande och handräckning hos kronofogdemyndigheten.

Slutligen föreslås att några äldre författningar, som rör bl.a. verksamheten hos länsstyrelserna och som numera saknar betydelse, skall upphävas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1992.

1 Förslag till Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 6 a § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

6 a §¹

Lön får tas i anspråk för införsel endast i den mån lönen överstiger vad gäldenären behöver för eget underhåll och familjens behov (förbehållsbeloppet) samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne.

Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av ett normalbelopp, som utgör för ensamstående *skattskyldig* 22 900 kronor, för sammanlevande makar 39 700 kronor och för varje barn 14 600 kronor multiplicerade med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad föregående år och prisläget i oktober 1985. *Normalbeloppen skall avrundas uppåt till helt hundratal kronor.* Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av ett normalbelopp, som *för kalenderår* utgör för ensamstående 37 400 kronor, för sammanlevande makar *och därmed jämställda* 62 000 kronor och för varje barn 21 300 kronor multiplicerade med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad föregående år och prisläget i oktober 1990. Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Normalbelopp som avses i andra stycket fastställs av myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1990:669.

2 Förslag till Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Prop. 1991/92:24

Härigenom föreskrivs att 9 § rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Vid allmän rättshjälp betalar staten kostnaderna i den rättsliga angelägenhet som rättshjälpen avser.

Såsom kostnad för rättshjälpen anses den rättssökandes kostnad för

1. biträde som varit behövligt för tillvaratagande av den rättssökandes rätt,

2. bevisning vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen samt nödvändig utredning i angelägenhet, som kan komma under sådan domstols prövning eller som skall prövas av skiljemän,

3. utredning i angelägenhet som skall prövas av förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet om utredningen är skäligen påkallad för tillvaratagande av den rättssökandes rätt och ej kan erhållas genom myndigheten,

4. resa och uppehälle för den rättssökande eller hans ställföreträdare och för vårdare eller annan, som måste anlitas i samband med inställelse inför domstol eller annan myndighet, om personlig inställelse ålagts, eller i samband med inställelse för sådan blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper som avses i lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap eller läkarundersökning enligt 21 kap. 11 § föräldrabalken,

5. ansökningsavgift enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna samt särskild avgift som skall betalas enligt förordningen (1981:1185) om utsökningsavgifter,

5. ansökningsavgift enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna, *ansökningsavgift i mål enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning* samt särskild avgift i *utsökningsmål*,

6. vad som av allmänna medel utgått i ersättning enligt 4 eller 5 § lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap eller enligt föreskrift i rättegångsbalken eller 3 § första stycket nämnda lag för bevisning som rätten självantagit om,

7. bodelningsförrättare som har förordnats av domstol att verkställa bodelning med anledning av äktenskapsskillnad eller att verkställa sådan bodelning mellan sambor som förrättas av annan anledning än att den ena sambon har avlidit,

8. medling enligt 42 kap. 17 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Senaste lydelse 1988:213.

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1991:516) om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrivs att 9 a § rättshjälpslagen (1972:429)¹ i paragrafens lydelse enligt lagen (1991:516) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Den som har beviljats allmän rättshjälp är i målet eller ärendet befriad från expeditionsavgifter enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna och för avgifter enligt expeditionskungörelsens (1964:618) avgiftslista, avdelning I samt avdelning II under rubriken Utsökning m.m.

Avgiftsfriheten gäller endast i den mån den begärda handlingen är erforderlig för den rättssökande. Avgiftsfriheten gäller inte i fråga om handling som utfärdas endast på särskild begäran, om inte handlingen begärs innan avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft.

Den som beviljats allmän rättshjälp i angelägenhet som lett till verkställbart avgörande, ansvarar inte för grundavgift och försäljningsavgift *enligt förordningen (1981:1185) om utsökningsavgifter*. Detsamma gäller den som har beviljats allmän rättshjälp i ett mål om verkställighet.

Den som beviljats allmän rättshjälp i angelägenhet som lett till verkställbart avgörande, ansvarar inte för grundavgift och försäljningsavgift *i utsökningsmål*. Detsamma gäller den som har beviljats allmän rättshjälp i ett mål om verkställighet.

Kostnader för kungörelse i mål eller ärende vid allmän domstol, bostadsdomstolen eller arbetsdomstolen skall, såvitt de belastar den som beviljats allmän rättshjälp, utgå av allmänna medel.

¹ Lagen omtryckt 1988:487.

4 Förslag till

Prop. 1991/92:24

Lag om upphävande av fyra författningar som rör bl.a. verksamheten hos länsstyrelserna

Härigenom föreskrivs att följande författningar skall upphöra att gälla vid utgången av år 1991, nämligen

1. kungörelsen (1821:1205) angående vad genom konvention mellan Kungl. Maj:t samt Hans Maj:t kejsaren av Ryssland blivit överenskommet angående brottmålsens behandling å ömse sidor om riksgränsen,

2. förordningen (1828:79 s. 1553) angående upphörande av styrelseverkens domsrätt i vissa mål,

3. lagen (1964:651) om överflyttande på länsstyrelse av vissa magistrat, kommunalborgmästare m.fl. åvilande uppgifter,

4. lagen (1970:390) med vissa bestämmelser i anledning av statens övertagande av lokalhållningen för de allmänna underrätterna.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 oktober 1991

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidsson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Hellsvik

Proposition om ändring i utsökningsbalken, m.m.

1 Inledning

Riksskatteverket (RSV) gör för närvarande på regeringens uppdrag en översyn av utsökningsbalken (UB). Ett av områdena för översynen är löneexekution. Här överväger RSV långtgående ändringsförslag. Utredningsarbetet kan emellertid inte vara avslutat förrän under nästa år.

RSV har emellertid föreslagit att de belopp som skall förbehållas gäldenärer som är föremål för införsel i lön skall höjas redan nu. RSVs förslag har remissbehandlats. Remissvar har avgivits till justitiedepartementet av justitiekanslern, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, konsumentverket, skattemyndigheterna i Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län, kronofogdemyndigheterna i Södermanlands län, Kronobergs län, Kristianstads län och Göteborgs och Bohus län, Svenska kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund, Svenska Bankföreningen och Svenska Inkassoföreningen.

En sammanställning av remissvaren har gjorts inom justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 91-1871).

Till protokollet i detta ärende bör fogas RSVs förslag som *bilaga 1*.

Den 1 januari 1992 träder en nyordning i kraft på den s.k. summariska processens område. Sålunda kommer mål om betalningsföreläggande och handräckning att handläggas vid kronofogdemyndigheterna - i stället för som nu vid tingsrätterna - i ett reformerat förfarande. Förutom den följdlagstiftning till denna nya processordning, som riksdagen redan har beslutat om, har nu observerats ett behov av en ändring i rättshjälpslagen för att åstadkomma att ansökningsavgiften i den nya summariska processen skall ingå i kostnaderna för rättshjälpen i de fall sökanden har beviljats allmän rättshjälp.

Under det arbete med regelförenkling som bedrivs inom regeringskansliet uppmärksammas bl.a. författningar som inte längre har någon betydelse, s.k. obsoleta författningar. Så har nu skett med ett antal författningar som rör bl.a. verksamheten vid länsstyrelserna.

I detta ärende avser jag att ta upp förslag till lagändringar inom de tre områden jag nu har nämnt.

2.1 Höjning av förbehållsbeloppen vid införsel

Mitt förslag: De belopp som skall förbehållas en gäldenär vid införsel i lön höjs och anpassas till socialstyrelsens vägledande normer för socialbidrag.

RSVs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran. En remissinstans, riksförsäkringsverket, har påpekat att förslaget inte innehåller någon analys av de ekonomiska konsekvenserna för staten och de enskilda borgenärerna.

Skälen för mitt förslag:

Bakgrund

UB trädde i kraft den 1 januari 1982. I ett regeringsbeslut den 14 april 1988 gavs RSV i uppdrag att göra en översyn av UB. Två delrapporter har hittills avgetts (RSV Rapport 1990:5 och RSV Rapport 1991:1). Enligt uppdraget skall RSV bl.a. överväga förändringar i reglerna om löncexekution.

Reglerna om bestämmande av förbehållsbelopp vid införsel är en viktig del av översynen. Arbetet med reglerna om löncexekution kommer inte att vara avslutat förrän under nästa år. RSV har emellertid bedömt det angeläget att förbehållsbeloppen höjs redan den 1 januari 1992 och har därför redan nu lämnat ett förslag till ändring i det aktuella lagrummet, 15 kap. 6 a § UB.

Bakgrunden till förslaget är att de nuvarande förbehållsbeloppen är lägre än de belopp som socialstyrelsen angivit som vägledande socialbidragsnorm. Effekten av detta är att en gäldenär som är föremål för införsel kan bli berättigad till socialbidrag.

Nuvarande ordning

Införsel i lön eller liknande ersättning får äga rum främst för underhållsbidrag och skatter. Enligt 15 kap. 6 a § UB får lön tas i anspråk för införsel endast i den mån lönen överstiger vad gäldenären behöver för eget underhåll och familjens behov. Detta kallas gäldenärens förbehållsbelopp. Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av vissa i kronor per år i lagregeln angivna normalbelopp för ensamstående, makar resp. barn. Detta normalbelopp skall multipliceras med ett jämförelsetal som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget (konsumentprisindex) i oktober månad föregående år och prisläget i oktober 1985. Normalbeloppen skall avrundas uppåt till helt hundratal kronor. Normalbeloppen skall anses omfatta alla vanliga levnads-kostnader. Bostadskostnaden beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen. RSV fastställer med dessa utgångspunkter månatliga normalbelopp. För år 1991 gäller följande normalbelopp: 2 703 kr. för ensamstående, 4 677 kr. för sammanlevande makar och 1 725 kr. för varje barn.

Statsmakternas avsikt har varit att nivån för beräkning av normalbelopp vid införsel skall vara anpassad till allmänt tillämpade normer för socialbidrag (se t.ex. prop. 1975/76:91, s. 34 f.). Socialbidragsnormen varierar mellan kommunerna och normalbeloppen vid införsel kommer i många fall inte upp till den tillämpade socialbidragsnormen.

Socialstyrelsen har gett allmänna råd om vägledande socialbidragsnorm. Följande månadsbelopp har rekommenderats för år 1991: 3 114 kr. för ensamstående, 5 160 kr. för sammanboende, 1 504 kr. för barn 0–3 år, 1 770 kr. för barn 4–10 år och 2 038 kr. för barn 11–20 år. I beloppen ingår inte bostadskostnad.

Riksdagen har nyligen tagit socialstyrelsens normbelopp som utgångspunkt för bestämmande av pensionärs rätt till kommunalt bostadstillägg i syfte att därigenom garantera pensionärerna en skälig levnadsnivå (1990/91:SfU19, s. 7).

En jämförelse mellan de av socialstyrelsen givna normbeloppen för socialbidrag och gällande förbehållsbelopp vid införsel för år 1991 visar att de sistnämnda beloppen är så låga att gäldenären riskerar att hamna under den nivå som i socialbidragssammanhang definieras som skälig levnadsnivå. En sådan ordning är inte rimlig och måste därför ändras. Ett beslut om införsel bör inte kunna leda till att gäldenären hänvisas till att söka socialhjälp. En höjning av förbehållsbeloppen så att dessa överensstämmer med vägledande normer för socialbidrag är även i enlighet med de intentioner som förelåg när statsmakterna angav nivån för beräkning av normalbelopp vid införsel.

RSV har föreslagit att de nya normalbeloppen vid införsel i görligaste mån skall knyta an till socialstyrelsens rekommenderade belopp. Jag ansluter mig till det förslaget. Lagtekniskt har RSV i sitt förslag utformat regeln i nära anslutning till den regel som gäller i dag. Därvid har beloppen enligt 1991 års socialbidragsnorm räknats om till årsbelopp och avrundats. Normalbeloppet för barn har därvid inte differentierats utan anpassats till socialstyrelsens norm för barn i åldern 4–10 år. Skälet till detta är att kronofogdemyndigheterna på den korta tid som står till buds inte kan erhålla det datorstöd som fordras för ett differentierat normalbelopp. RSV har vidare föreslagit att avrundningsregeln till jämnt hundratal kronor tas bort. Regeln saknar praktisk betydelse eftersom årsbeloppet inte används som normalbelopp utan omräknas till månadsbelopp. Jag godtar RSVs förslag till utformning av regeln.

Såsom RSV påpekat innebär den föreslagna ordningen inte nödvändigtvis en permanent lösning. I det fortsatta arbetet kommer man nämligen att överväga att slå ihop införsel i lön och löneutmätning till ett enhetligt löne-exekutivt institut och det är givet att detta får återverkningar på hur normalbelopp m.m. bör fastställas. Jag bedömer dock de nu föreslagna åtgärderna som så angelägna att de bör genomföras så snart som möjligt och utan att man avvaktar resultatet av den fortsatta översynen.

Någon beräkning av vilka kostnader förslaget kan leda till för staten och enskilda borgenärer har, som en av remissinstanserna påpekat, inte gjorts. En sådan beräkning kan enligt min bedömning inte göras med någon större

exakthet. Höjda förbehållsbelopp innebär att indrivningen av fordringarna kan ta längre tid och kan leda till visst bortfall genom att fordringarna preskriberas. Denna kostnad kompenseras dock mer än väl av att det disponibla utrymmet för införsel har ökat väsentligt på grund av den nyligen genomförda sänkningen av inkomstskatten.

2.2 Allmän rättshjälp skall omfatta ansökningsavgifter i den nya summariska processen

Mitt förslag: Om sökanden har beviljats allmän rättshjälp i ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning hos kronofogdemyndigheten skall ansökningsavgiften i målet utgöra en kostnad för rättshjälpen.

Skälen för mitt förslag: Som jag nämnde i inledningen kommer den summariska processen från och med årsskiftet att handläggas i ett reformerat förfarande vid kronofogdemyndigheterna, i stället för som i dag vid tingsrätterna.

Det är i dag ovanligt att någon av parterna i mål inom den summariska processen har allmän rättshjälp. Det förekommer emellertid undantagsvis. Man kan i den nya ordningen för den summariska processen förvänta sig en snarlik situation. Även om rättshjälpsfrågor blir sällsynta måste dessa dock ha en tillfredsställande lösning även i det nya systemet.

I 9 § rättshjälpslagen (1972:429) räknas de kostnader upp som kan vara rättshjälpskostnader, dvs. de kostnader som staten betalar vid allmän rättshjälp. En sådan rättshjälpskostnad är enligt andra stycket 5 "ansökningsavgift enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna samt särskild avgift som skall betalas enligt förordningen (1981:1185) om utsökningssavgifter". Ansökningsavgifter som omfattas av förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna är bl.a. ansökningsavgifter i mål enligt lagsökningsslagen (1946:808) och handräckningsslagen (1981:847), dvs. den nuvarande summariska processen, och i vanliga tvistemål.

Den summariska processen är avsedd att vara ett alternativ till den vanliga tvistemålsprocessen. Den nya summariska processen skiljer sig inte från den nuvarande på något sätt som motiverar att ansökningsavgiften behandlas annorlunda från rättshjälpsynpunkt. Alltså bör rättshjälpslagens 9 § kompletteras så att lagrummet omfattar även ansökningsavgifterna i den nya summariska processen.

När det gäller den lagtekniska lösningen är följande att beakta. Det ankommer på regeringen att besluta om de nya ansökningsavgifterna. Det föreligger ännu ingen författningsreglering eller andra beslut i denna fråga. Riksrevisionsverket har i uppdrag att senast den 31 oktober 1991 lämna förslag till regeringen bl.a. om storleken på ansökningsavgifterna. Tanken är att frågor om dessa ansökningsavgifter skall regleras inom ramen för förordningen om utsökningssavgifter. I så fall bör denna förordning byta namn, eftersom den får ett vidare innehåll.

Av dessa skäl föreslår jag att den direkta hänvisningen i 9 § andra stycket 5 rättshjälpslagen till förordningen om utsökningsavgifter får utgå. I stället bör anges som rättshjälpskostnader: "ansökningsavgift i mål enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning samt särskild avgift i utsökningsmål". Även i 9 a § tredje stycket rättshjälpslagen bör hänvisningen till förordningen om utsökningsavgifter utmönstras på samma sätt.

2.3 Upphävande av vissa författningar

Mitt förslag: Fyra äldre författningar, som rör bl.a. verksamheten hos länsstyrelserna och som inte längre behövs, skall upphävas.

Skälen för mitt förslag: Under arbetet med länsstyrelsereformen (prop. 1988/89:154, BoU 1989/90:4 och 9, rskr. 89) har bl.a. en stor mängd föreskrifter för länsstyrelsernas verksamhet granskats. Vid denna genomgång har ett antal författningar bedömts sakna betydelse i den nya verksamheten.

I *lagen (1964:651) om överflyttande på länsstyrelse av vissa magistrat, kommunalborgmästare m.fl. åvilande uppgifter*, som utfärdades i samband med att magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna avvecklades den 1 januari 1965 (prop. 1964:163, LU36, rskr. 325), regleras överförandet av vissa arbetsuppgifter från magistrat, kommunalborgmästare m.fl. till bl.a. länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall sålunda enligt lagen ta ut en avgift för handräckning i beskattningsärenden som tidigare magistraten inkasserade.

De uppgifter som länsstyrelserna skall utföra enligt 1964 års lag utförs numera av kronofogdemyndigheten enligt lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden. Sedan en hänvisning till magistraten i 16 § kungörelsen (1935:568) angående handräckning åt tysk myndighet i vissa beskattningsärenden har upphävts genom en förordning (1991:63) om ändring i denna kungörelse, har det sista hindret för upphävande av 1964 års lag undanröjts. Begreppen kommunalborgmästare och stadsstyrelse, vilka båda förekommer i 1964 års lag, är sedan länge avskaffade.

I *lagen (1970:390) med vissa bestämmelser i anledning av statens övertagande av lokalhållningen för de allmänna underrätterna* regleras vissa ekonomiska och andra relationer mellan staten och kommunerna i samband med övertagandet (prop. 1970:106, 1LU43, rskr. 264). Bl.a. kan länsstyrelsen förelägga tingshusbyggnadsskyldige, stad eller kommun att vid vite förelägga den försumlige att fullgöra sin skyldighet enligt lagen.

Också denna lag saknar i dag betydelse, eftersom den ansvars- och kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna som föreskrivs i lagen inte längre tillämpas.

Slutligen föreslår jag även att en kungörelse och en förordning, båda från 1820-talet, upphävs. Det gäller *dels* kungörelsen (1821:1205) angående vad genom konvention mellan Kungl. Maj:t samt Hans Maj:t kejsaren av Ryssland blivit överenskommet angående brottmålsens behandling å ömse sidor om riksgränsen, *dels* förordningen (1828:79 s. 1553) angående upphörande

av styrelseverkens domsrätt i vissa mål. Dessa författningar har länge saknat betydelse. Innehållet i författningarna – föreskrifter om brott och om domstolarnas rättskipningsuppgifter – tillhör lagområdet enligt 1974 års regeringsform. De måste därför upphävas genom lag.

Prop. 1991/92:24

2.4 Ikraftträdande m.m.

Den nya lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1992 och de obsoleta författningarna avses upphöra att gälla vid utgången av år 1991.

För tillämpningen av 15 kap. 6 a § UB innebär detta att de nya förbehållsbeloppen skall gälla för införsel som verkställs efter ikraftträdandet. Beslutande myndigheter bör kunna beakta de nya beloppen före ikraftträdandedagen när verkställighet skall ske först efter årsskiftet.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i utsökningsbalken,
2. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
3. lag om ändring i lagen (1991:516) om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
4. lag om upphävande av fyra författningar som rör bl.a. verksamheten hos länsstyrelserna.

Förslaget under 4 har upprättats i samråd med chefen för civildepartementet.

4 Lagrådets hörande

På grund av frågornas beskaffenhet skulle lagrådets hörande sakna betydelse.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen förslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i utsökningsbalken,
2. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
3. lag om ändring i lagen (1991:516) om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
4. lag om upphävande av fyra författningar som rör bl.a. verksamheten hos länsstyrelserna.

6 Beslut

Prop. 1991/92:24

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

1 Sammanfattning

Ändring föreslås i 15 kap 6 a § utsökningsbalken (UB) så att nivån för det normalbelopp som tillämpas vid bestämmande av förbehållsbeloppet i samband med införselbeslut anpassas till den nivå som gäller enligt socialstyrelsens vägledande socialbidragsnorm för år 1991. Dessutom skall även i fortsättningen normalbelopp ändras enligt konsumentprisindex vid årsskifte på samma sätt som tidigare. Gäldenärernas levnadsnivå kommer i stort sett att överensstämma med bl a den nivå, som gäller för pensionärer enligt 2 § första stycket lagen (1991:162) om särskilt kommunalt bostadstillägg till folkpension. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1992.

2 Bakgrund

2.1 Riksskatteverkets översyn av UB

UB trädde i kraft den 1 januari 1982. Regeringen gav den 6 november 1986 riksskatteverket (RSV) i uppdrag att utvärdera UB i syfte att följa upp den nya lagstiftningen. Verket fullgjorde uppdraget genom att till regeringen överlämna rapporten *Utvärdering av utsökningsbalken* (RSV Rapport 1987:9). I rapporten redovisades vissa förslag som regeringen lade till grund för fortsatta överväganden.

I ett regeringsbeslut den 14 april 1988 gavs RSV i uppdrag att göra en översyn av UB. Två delrapporter har hittills avgetts (RSV Rapport 1990:5 och RSV Rapport 1991:1). Enligt uppdraget skulle bl a övervägas förändringar i reglerna om löneexekution. Samtidigt med denna framställning hemställer RSV hos regeringen om anstånd till den 1 mars 1992 med översynen bl a beträffande reglerna om löneexekution.

Reglerna om bestämmande av förbehållsbeloppet kommer att vara en viktig del av den ovannämnda översynen. Det är emellertid angeläget att normalbeloppen höjs redan den 1 januari 1992. Därför lämnas redan nu ett förslag till ändring av 15 kap 6 a § UB. I det fortsatta översynsarbetet kommer ytterligare överväganden att göras beträffande bestämmande av förbehållsbelopp.

2.2 Ändrad lagstiftning på grund av ändringar i skattelagstiftningen

När de tidigare reglerna om extra avdrag vid taxering och jämkning vid den preliminära beskattningen på grund av existensminimum slopades flyttades bestämmelserna om normalbelopp till 15 kap 6 a § UB från punkt 1 i anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen (SFS 1990:669). Samtidigt togs den tidigare gällande hänvisningen till kommunalskattelagen i 15 kap 9 § andra

stycket UB bort. I sak påverkades inte systematiken för bestämmande av förbehållsbelopp av denna ändring.

Prop. 1991/92:24
Bilaga 1

Ändringarna av skattelagstiftningen förutsattes medföra särskilt höga kostnader under år 1991, varför det senare bestämdes att ett tillägg till normalbeloppet för år 1991 skulle göras med tre procentenheter (SFS 1990:1441). Ändringen motiverades på följande sätt (prop 1990/91:54, s 197 f).

I kronofogdemyndighetens beslut om införsel bestäms ett förbehållsbelopp, som anger vad gäldenären minst skall få behålla för egen del av sin lön. Förbehållsbelopp kan också fastställas genom beslut av skattemyndigheten för att begränsa avdraget för kvarstående skatt. I förbehållsbeloppet ingår ett normalbelopp, som skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad.

Normalbeloppet bestäms med ledning av bl a ett s k jämförelsetal som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad föregående år och prisläget i oktober 1985 (15 kap 6 a § utsökningsbalken). Beräkningsmetoden innebär att förändringar som inträffar efter oktober månad inte beaktas och att någon justering av förbehållsbeloppet i princip inte görs med anledning av förändringar i prisläget under ett kalenderår.

I fråga om levnadskostnaderna under år 1991 gäller att de, utöver den ökning som normalt sker successivt under årets gång, kommer att öka redan från årets början som en följd av vissa redan beslutade ändringar i den indirekta beskattningen. Med den beräkningsmetod som föreskrivs i 15 kap 6 a § beaktas inte denna ökning.

Samtidigt minskar uttaget av direkt skatt från år 1991. För den som har införsel eller kvarstående skatt kan emellertid det ekonomiska utrymme som härigenom frigörs komma att tas i anspråk i sin helhet genom införseln eller avdraget för kvarstående skatt.

För att inte vissa gäldenärer och skattskyldiga skall råka i en alltför besvärlig situation bör vid bestämmande av normalbelopp för år 1991 ett tillägg göras till det belopp som räknats fram enligt 15 kap 6 a § utsökningsbalken. Tillägget bör motsvara tre procentenheter av detta belopp. En bestämmelse om tillägget kan lämpligen tas in i ikraftträdandebestämmelsen till den ändringsförfattning genom vilken bestämmelserna om beräkning av normalbelopp fördes över till utsökningsbalken (SFS 1990:669).

Regeln om tillägg med tre procent innebär att gäldenärerna för år 1991 fått ett förhöjt förbehållsbelopp som bara gäller under år 1991. Emellertid beaktar jämförelsetalet mellan konsumentprisindex mellan månaderna oktober år 1985 och år 1991 de extra kostnadsökningarna enligt ändringarna i skattelagstiftningen för år 1992.

2.3 Tidigare riksdagsbehandling

Den 11 maj 1990 debatterades i riksdagen RSVs dåvarande normer för existensminimum. Statsrådet Bengt Lindqvist gjorde följande uttalande i frågan.

Normerna för socialbidrag och riksskatteverkets normalbelopp för existensminimum kan inte på ett enkelt sätt jämföras med varandra.

Socialstyrelsen har i allmänna råd arbetat fram normer för vad som är att anse som skälig levnadsnivå enligt socialtjänstlagen. Socialstyrelsens normer omfattar alla vanliga levnadskostnader, vilket inte normalbeloppet för exis-

tensminimum gör. För att kunna jämföra de olika normerna bör därför till normalbeloppet för existensminimum läggas kostnader för resor till och från arbetet samt vissa kostnader för möbler, husgeråd, TV, radio, m.m.

När det gäller normerna för barn är normalbeloppet för existensminimum lika för alla barn oavsett ålder och inte som socialbidragsnormen uppdelad på olika åldersgrupper.

Normalt skall socialbidrag till upphålle inte behöva utgå till den som har införsel eller utmätning i lön, eftersom förbehållsbeloppet i normalfallet ungefärligen motsvarar den skäliga levnadsnivå som bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen skall tillförsäkra den enskilde.

Regeringen har emellertid gett riksskatteverket i uppdrag att göra en översyn av utskönningsbalken. En av huvudpunkterna i översynen gäller just införsel och utmätning i lön. Där torde även frågor om beräkning av förbehållsbelopp komma upp. Uppdraget skall redovisas under hösten 1990.

Vid senare tillfälle har riksdagen fastställt skälig levnadsnivå för pensionärer i 2 § första stycket lagen (1991:162) om särskilt kommunalt bostadstillägg till folkpension. Härvid skall den pensionsberättigade erhålla minst det belopp som följer av socialstyrelsens vägledande socialbidragsnorm. I samband med riksdagsbehandlingen gjordes bl a följande utskottsuttalande (1990/91:SfU 19, s 7 n).

Det förslag som nu läggs fram i propositionen innebär att en pensionär genom en schablonmässig bedömning skall få medel som räcker till en skälig levnadsnivå. Utskottet kan inte utesluta att en sådan schablonmässig bedömning grundad på den enskilda kommunens norm kan leda till att vissa pensionärer inte når upp till en skälig levnadsnivå. Utskottet föreslår därför den ändringen i propositionens förslag att vid den schablonmässiga beräkningen av vad som vid utgivande av särskilt kommunalt bostadstillägg skall anses som skälig levnadsnivå skall lägst tillämpas den nivå som nu följer av socialstyrelsens allmänna råd om vägledande socialbidragsnorm – vilken grundar sig på konsumentverkets kostnadsberäkningar – dvs för närvarande 3 114 kr för ensamstående och 5 160 kr för samboende, allt per månad. En ändring av denna innebörd bör göras i lagförslaget 2 §.

2.4 Socialbidrag

I allmänna råd från socialstyrelsen 1985:1, Socialbidrag, redovisas den vägledande socialbidragsnorm som åsyftas i lagen (1991:162) om särskilt kommunalt bostadstillägg till folkpension. Beloppen omräknas varje år bl a med ledning av basbeloppet. Beträffande år 1991 har socialstyrelsen särskilt beaktat konsekvenserna av skatteomläggningen (jfr socialstyrelsens meddelandeblad nr 2/91).

Följande månadsbelopp rekommenderas för år 1991.

Ensamstående	3 114 kr
Sammanboende	5 160 kr
Barn	
0–3 år	1 504 kr
4–10 år	1 770 kr
11–20 år	2 038 kr

2.5 Normalbelopp vid löneexekution

Prop. 1991/92:24

Bilaga 1

Som normalbelopp vid införsel gäller för år 1991 följande årsbelopp, när ändring gjorts enligt dels 15 kap 6 a § utsökningsbalken, dels ikraftträdande-bestämmelsen till lagen (1990:669) om ändring i utsökningsbalken.

Ensamstående	32 445 kr
Sammanboende	56 135 kr
Barn (alla åldrar)	20 703 kr

Efter omräkning gäller följande normalbelopp avseende månad för införsel år 1991.

Ensamstående	2 703 kr
Sammanboende	4 677 kr
Barn (alla åldrar)	1 725 kr

Denna framställning berör inte normalbeloppen vid utmätning av lön, vilka fn är 15 % högre än motsvarande belopp vid införsel. Någon ändring av UB erfordras inte eftersom RSV kan justera normalbeloppen för löneutmätning med stöd av 7 kap 4 § utsökningsförordningen (1981:981).

2.6 Sambandet mellan socialhjälsbelopp och normalbelopp vid införsel

2.6.1 Motiv

Då nivån för beräkning av normalbelopp vid införsel fastställdes, bestämdes densamma med beaktande av då gällande socialbidragsnormer. Följande uttalande görs av departementschefen i proposition 1975/76:91 om ändrade regler för beräkning av existensminimum (s 34 f).

De föreslagna normalbeloppen är anpassade efter allmänt tillämpade socialhjälsnormer, närmast den sk Stockholmsnormens grundbelopp. Härigenom uppnås den fördelen att den enskilde inte behöver vända sig till sociala myndigheter för att få medel till skattebetalning. Så kan bli fallet med nu gällande bestämmelser, ett förhållande som har kritiserats. För att undvika detta kan därför de föreslagna normalbeloppen inte lämpligen knytas an till lägre belopp än socialhjälsnormerna.

Av praktiska skäl bör dock enligt min mening ett fast belopp tillämpas hela kalenderåret. Procentsatserna har också bestämts på sådant sätt att beloppen blir högre än socialhjälsnormerna i början av året men kan bli något lägre mot slutet av året.

2.6.2 Skillnader

Vid jämförelse mellan de av socialstyrelsen rekommenderade månadsbeloppen och normalbeloppen vid införsel överensstämmer i stort de kostnader som omfattas av desamma. Följande avvikelser gäller emellertid.

Fackföreningsavgift omfattas av normalbeloppen vid införsel. Däremot ingår inte denna avgift i månadsbeloppet vid beräkning av socialhjälsbelopp. Avgiften måste läggas till särskilt. I socialhjälsbeloppen ingår bla

även posten "möbler, husgeråd, TV, radio m m" med 376 kr/mån för ensamstående och 488 kr/mån för sammanboende (preciserat belopp saknas för barn). Vid beräkning av förbehållsbelopp vid införsel ingår inte denna kostnad i normalbeloppet. Däremot kan tillägg till normalbeloppet göras vid kreditköp avseende beneficieegendom av skäligt värde, om borgenären kan få egendomen återtagen vid betalningsdröjsmål. Se punkt 3.2.3 i RSVs rekommendationer m m om bestämmande av förbehållsbeloppet vid införsel under år 1991 (RSV Ex 1990:2). I praktiken är det ovanligt att denna tillägsbestämmelse tillämpas.

Till månadsbelopp respektive normalbelopp läggs boendekostnad och utgift för resor till och från arbetet (viss schablon förekommer beträffande tillägg vid beräkning av förbehållsbelopp vid införsel).

2.7 Införsel mot pensionär

Som redovisats under punkt 2.3 har riksdagen bestämt att skälig levnadsnivå för ensamstående pensionär år 1991 är 3 114 kr/mån. Till detta belopp kommer utgift för boendekostnad. Normalbeloppet vid införsel är 2 703 kr/mån, dvs 411 kr lägre. För pensionär som är föremål för införsel kan konsekvensen bli att staten bidrar till pensionärens boendekostnad enligt lagen om särskilt kommunalt bostadstillägg till folkpension samtidigt som en del av detta belopp tas i anspråk genom införsel. Följande exempel illustrerar det nu sagda.

En ensamstående pensionär förutsätts få sammanlagt 5 900 kr/mån genom folkpension, pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg (KBT). Något avdrag för preliminär skatt görs inte. Hyran är 3 500 kr/mån. Eftersom endast 2 400 kr/mån återstår efter betalning av boendekostnaden erhåller pensionären ett särskilt kommunalt bostadstillägg med 714 kr/mån. Pensionären lever då på den skäliga levnadsnivån 3 114 kr/mån.

Är gäldenären föremål för införsel kan kronofogdemyndigheten beräkna förbehållsbeloppet på följande sätt (KBT förutsätts vara 1 900 kr/mån).

Normalbelopp	2 703 kr/mån
Boendekostad (3 500-1 900-714)	886 kr/mån
Förbehållsbelopp	3 589 kr/mån

Den införselbara pensionen är 4 000 kr/mån (5 900 - 1 900). Införsel kan meddelas med 411 kr/mån (4 000 - 3 589). För pensionären får införselbeslutet följande ekonomiska konsekvenser.

Pension och bostadstillägg	6 614 kr/mån
Hyra	- 3 500 kr/mån
Införsel	- 411 kr/mån
Återstår	2 703 kr/mån

Konsekvensen är att 411 kr/mån av det särskilda bostadstillägget tas i anspråk till den införselbara skulden.

3.1 Skälig levnadsnivå för gäldenär

Riksdagen har i lagen om särskilt kommunalt bostadstillägg till folkpension tagit ställning till vad som är skälig levnadsnivå för pensionär. Bakom riksdagens ställningstagande får anses ligga ett accepterande av den nivå som följer av socialstyrelsens vägledande socialbidragsnorm. Enligt RSVs mening bör inte införselgäldenärernas levnadsnivå understiga den nivå som riksdagen bestämt för pensionärer och accepterat för socialbidragstagare. Skäl skulle till och med kunna anföras för att den som arbetar bör få mer än en bidragstagare. Detta tänkande har numera slagit igenom i sjukförsäkringssystemet. Motiv skulle av den anledningen kunna finnas för att låta förbehållsbeloppet vid införsel vara högre än socialbidragsnormen. RSV nöjer sig emellertid fn med att föreslå samma ersättningsnivå. Genom en höjning till den av socialstyrelsen rekommenderade socialbidragsnivån undviks den effekt som illustreras under punkt 2.7.

I 15 kap 6 a § första stycket UB anges bl a att lön får tas i anspråk för införsel "endast i den mån lönen överstiger vad gäldenären behöver för eget underhåll och familjens behov". En anpassning av UBs regler till socialbidragsnormerna innebär att normalbeloppet vid införsel även kommer att inbegripa posterna "möbler, husgeråd, TV, radio m m". Enligt RSVs mening ligger en sådan ändring i tiden. De nuvarande posterna "kost, kläder, tvätt, hygien" bör kompletteras med de ovan nämnda posterna. En sådan tillämpning strider inte mot ordalydelsen i 15 kap. 6 a § första stycket UB.

3.2 Barn

Vid anpassning av normalbeloppen till socialbidragsbeloppet uppkommer en särskild fråga om förfarandet då det gäller normalbelopp för barn. Barn-tillägget enligt socialstyrelsens normer är differentierat för olika åldrar. Det är inte möjligt att på kort tid ge kronofogdemyndigheterna det datastöd som erfordras för ett differentierat barntillägg. Därför föreslås endast ett barntillägg. Det exekutiva normalbeloppet för barn anpassas till vad som gäller för barn i åldern 4–10 år enligt socialstyrelsens normer.

3.3 Konsekvenser för löneexekutionen

Förslaget om höjning av normalbeloppet vid införsel kommer även att påverka de utmätningsfria beloppen vid löneutmätning. Storleken av dessa belopp kommer dock att bestämmas senare i särskild ordning av RSV. Höjningarna kommer att helt eller delvis begränsa möjligheten till löneexekution, eftersom gäldenärerna inte kan väntas få löneökningar som motsvarar de föreslagna ändringarna av normalbeloppen. Det går inte att förutsäga i vilken omfattning indrivningen genom löneexekution minskar. Däremot är skälen för höjning av normalbeloppet så många och angelägna att den föreslagna ändringen bör göras, trots att indrivningen kan komma att påverkas i en icke förutsägbar omfattning.

3.4 Framtida tillämpning

Prop. 1991/92:24

Bilaga 1

Som framhållits under punkt 2.1 kommer vid den fortsatta översynen av UB reglerna om beräkning av förbehållsbelopp vid löncexekutiva beslut att ses över ytterligare en gång. Avsikten med det nu framlagda förslaget är att åstadkomma en anpassning av dagens regler till den nu gällande socialbidragsnormen, så att normalbeloppen höjs redan den 1 januari 1992.

I förslaget har beloppen enligt 1991 års socialbidragsnorm räknats om till årsbelopp och därefter rundats av till jämnt hundratal kronor. För år 1992 skall uppräknings dessutom göras med beaktande av höjningen av konsumentprisindex mellan månaderna oktober år 1990 och 1991. Konsekvensen för år 1992 kan trots detta bli att en mindre skillnad finns. Detta beror på att normalbeloppen följer konsumentprisindex och socialbidragsnormen basbeloppet. Dessutom kan socialstyrelsen fritt besluta om ytterligare uppräknings av beloppen. I det fortsatta utredningsarbetet kommer att övervägas de konsekvenser som bli en eventuell höjning av socialstyrelsens socialbidragsnorm bör få för de exekutiva besluten.

Oberoende av eventuell skillnad mellan normalbelopp och socialbidragsnormen under 1992 anser RSV det vara motiverat att föreslå en anpassning till den nivå som gäller för 1991. Normalbeloppet för införsel närmar sig väsentligt socialbidragsnormen. Det är inte osannolikt att en eventuell skillnad kommer att vara obetydlig.

4 Förslag

Härmed föreslås ändrad lydelse av 15 kap 6 a § UB i enlighet med bilagt förslag. Förutom uppräknings av normalbelopp föreslås att avrundningsregeln till jämnt hundratal kronor tas bort. Den saknar praktisk betydelse, eftersom årsbeloppet inte används utan normalbeloppet omräknas till bli månadsbelopp. Dessutom föreslås vissa redaktionella ändringar.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad skattechef. Vid den slutliga handläggningen har även närvarit kronodirektören Burup och avdelningsdirektören Sjögren, föredragande.

Bodil Hulgaard

Ulf Sjögren

Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Prop. 1991/92:24

Härigenom föreskrivs i fråga om utsökningsbalken att 15 kap. 6 a § skall ha nedan angivna lydelse.

Bilaga 1

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

15 kap.

6 a §

Lön får tas i anspråk för införsel endast i den mån lönen överstiger vad gäldenären behöver för eget underhåll och familjens behov (förbehållsbeloppet) samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne.

Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av ett normalbelopp, som utgör för ensamstående *skattskyldig* 22 900 kronor, för sammanlevande makar 39 700 kronor och för varje barn 14 600 kronor multiplicerade med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad föregående år och prisläget i oktober 1985. *Normalbeloppen skall avrundas uppåt till helt hundratal kronor.* Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Normalbelopp som avses i andra stycket fastställs av myndighet som regeringen bestämmer.

Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av ett normalbelopp, som *för kalenderår* utgör för ensamstående 37 400 kronor, för sammanlevande makar *och därmed jämställda* 62 000 kronor och för varje barn 21 300 kronor multiplicerade med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad föregående år och prisläget i oktober 1990. Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 oktober 1991	6
1 Inledning	6
2 De enskilda förslagen	7
2.1 Höjning av förbehållsbeloppen vid införsel	7
2.2 Allmän rättshjälp skall omfatta ansökningsavgifter i den nya summariska processen	9
2.3 Upphävande av vissa författningar	10
2.4 Ikraftträdande m.m.	11
3 Upprättade lagförslag	11
4 Lagrådets hörande	11
5 Hemställan	11
6 Beslut	12
 Bilaga 1 Skrivelse från riksskatteverket	 13

Prop. 1991/92:24

Bilaga 1

